

Bez trestu: Násilníci mezi námi

18.7.2023 - Klára Kadár | Univerzita Pardubice

Absolventka Fakulty filozofické Klára Kadár je nejen projektová manažerka, ale jako dobrovolnice také upozorňuje na sexualizované a domácí násilí.

Spoluzakladatelka iniciativy Bez trestu se snaží bojovat proti nízkým trestům a nově i za standardy pro rodičky.

Co je to domácí násilí?

Domácí násilí si většinou představíme jako fyzické útoky, při kterých dochází k bití a oběť má na sobě modřiny. Tento druh násilí má ale i jiné formy. Časté je psychické nebo ekonomické násilí. Je to například situace, kdy mají partneři jeden účet, ale jeden z nich k němu nemá přístup, netuší, co se z něj platí, a v nejlepším případě dostává alespoň kapesné.

Pracujete také s pojmem sexualizované, a ne sexuální násilí. Proč?

Slovo sexuální je často spojeno s pohlavním stykem, ale v sexualizovaném násilí nejde ani tak o samotný akt a o to, že se násilník chce fyzicky uspokojit. Jde hlavně o to, že potřebuje dokazovat svou moc. Něco vám udělá jenom proto, protože prostě může, protože vám chce ukázat, kde je vaše místo. A to se nemusí dít pouze při sexu.

Jak často k takovému násilí dochází?

Nedá se to spočítat na jednotky, jelikož drtivá většina obětí útok nenahlásí. Výzkumy odhadují, že ročně dochází v České republice k 12 tisícům znásilnění. Nahlášených je poté jenom přibližně pět procent případů, kdy mnohé nedojdou k soudu. Polovina pachatelů, kteří se k soudu dostanou a jsou uznáni vinnými, od soudu odchází s podmínkou.

Na to se snažíte upozornit iniciativou Bez trestu. Jak jste se k tomuto tématu dostala?

Setkala jsem se s tím už v prvním zaměstnání, kdy jsem na Úřadě vlády pracovala na programu, který se zabýval domácím násilím. Druhým impulsem bylo, když mi kamarádka z Univerzity Pardubice, která pracovala na probační a mediační službě, vyprávěla příběhy trestných činů, u kterých pachatelé skončili na svobodě. Byl to třeba muž, který mučil svoji ženu, a nyní ho běžně můžete potkat na ulici nebo v obchodě. Když se pak objevila možnost zapojit se do Bez trestu, tak jsem neváhala. S nápadem založit iniciativu přišla právnička Lucie Hrdá, která tyto oběti dlouhodobě zastupuje.

Jaké jsou cíle iniciativy?

Jedním z nich je upozornit vůbec na to, že se v Česku tohle děje. Dříve jsem si myslela, že když někdo ukradne rohlíky, půjde za to do vězení. A v případě, že někdo znásilní, jde člověk po uznání viny za mříže s jistotou. Ale pak člověk zjistí, jaká je realita a čeká ho naprostý šok. Proto jsme chtěli, aby vznikla databáze trestů, ve které by kdokoli mohl dohledat, jak se u nás soudí, jak která kauza dopadla a podobně. Ministerstvo spravedlnosti databázi sice spustilo, ale před pár měsíci ji stoplo s tím, že nemá kapacity na její provoz. Jediná databáze, která se týká sexualizovaného a domácího násilí, je tak dnes na stránkách Bez trestu.

Jaké případy se v databázi objevují?

Jsou tam případy od znásilňování, krutého bití až třeba po stalking. Například kauza policisty, který zneužíval různé databáze, aby mohl sledovat bývalou přítelkyni, nebo případ, kdy partner dal přítelkyni střelnou zbraň vedle hlavy a vystřelil. U sexualizovaného násilí a znásilnění tam najdete příběhy partnerů nebo rodin, ve kterých strýcové nebo dědečkové obtěžují malé děti, ale i znásilnění, kdy si pachatel vyhlédl neznámou ženu v parku.

Je nějaký příběh, který nemůžete dostat z hlavy?

Dodnes mě straší případ, kdy muž přes pět let týral a znásilňoval ženu tím nejkrutějším způsobem. Věšel ji na různé háky, připínal jí na tělo různé svorky, dokonce ji prodával jiným mužům. Bylo dokázáno, že ke znásilnění došlo nejméně 80krát. Navíc byl velmi hrubý a despotický i k jejich dětem. Nebo další příběh, ve kterém muž prodával svoji partnerku a nutil ji k prostituci. Dokonce ji vozil ke klientům, čekal na ni v autě s jejím novorozeným dítětem a hrozil jí, že pokud nepůjde, tak dítěti usekne ruku. Když se žena odhodlala a klientovi svěřila s tím, co se jí děje, znásilnil ji a poslal ji domů.

A jak tyto případy dopadly?

Všechny skončily pro násilníky podmínkou. Máme právní stát, takže soudy k případům musí přistupovat bez emocí, musí vyslechnout obě strany, jejichž verze se často neshodují a je to slovo proti slovu. Často je ale pachatel na základě důkazů uznán vinným, a přesto odejde s podmínkou, protože soud najde tzv. polehčující okolnosti. Těmi je třeba, že pachatel dosud nebyl trestaný a žije jinak řádný život. Někdy je v rozsudku napsáno, že oběť pachatele provokovala. Jednou bylo polehčující okolností, že muž umřel otec, takže byl rozrušený a kvůli tomu bil a znásilňoval svou ženu.

Jak je možné, že jsou tresty za násilí tak nízké?

Soudy se odvolávají na to, že se řídí zákony, které jsou dané a které jim umožňují jít pod hranici minimální sazby. Často se ale jedná o nepochopení viktimizace nebo psychologie obětí. Soudci totiž vidí oběť třeba až dva roky poté, co se čin stal. V tu chvíli tam už před nimi sedí člověk, který na sobě nemá modřiny a chodí do práce. Přesto říká, že mu to změnilo život a není schopný normálně fungovat. Pro soudce je těžko představitelné, co oběť prožívá, protože to není viditelné. V jednom rozhodnutí bylo napsané, že žena chodí do práce a stará se o rodinu, takže si nenese následky. Ona se ale nemohla schoulit do rohu do klubička, přestože měla posttraumatický syndrom, protože by přišla o děti a o střechu nad hlavou. Pachatel kvůli tomu odešel jen s podmínkou.

Jak lze tuhle situaci změnit?

Vzděláváním soudců. Když někomu dáte vzdělání, dáte mu znalost a informaci, na základě které se může lépe rozhodnout. Soudci chodí na kurzy každý rok, ale jejich obsah si sami vybírají. Říkají mi, že je pro ně důležitější vzdělávat se v jiném typu trestné činnosti, protože tyto případy neřeší tak často. Nesetkávají se s nimi často ale proto, že je oběti nenahlašují. Takže dalším cílem iniciativy Bez trestu je vyvolat debatu o tom, jestli by vzdělání v této oblasti nemělo být pro soudce povinné.

Letos jste z projektu Bez trestu odešla. Proč?

Jednoduše se mi nashromáždilo strašně moc aktivit. Projekt Bez trestu jsem nastartovala a teď jsem ho předala dalším, kteří do něho vnesou své invence, což je super. Tématem se ale zabývám dál jako odborná poradkyně poslankyně Kláry Kocmanové.

Chtěla byste se v politice dostat i výš?

Teď takové ambice nemám. Ráda bych, aby v politice bylo více mladých lidí a především žen. Ale mám malé dítě, takže nemám čas a kapacitu do toho dát maximum. Česko ještě není připravené na to, aby ženy mohly dělat cokoli, protože nám tu chybí podpora. Kdybych byla poslankyní a musela být ve sněmovně třeba i 24 hodin, nemám dítě kam dát. Nedávno jsem četla, že každá žena, která chce naplno pracovat s malým dítětem, potřebuje další ženu, která jí s tím pomůže a se kterou si děti pohlídají vzájemně.

Na čem ještě pracujete?

Nově se s profesní organizací UNIPA věnuju porodnickému násilí v projektu Rodím v klidu bez násilí. Chceme pomoci stanovit standardy v porodnicích. Je potřeba zabránit tomu, aby se stávalo, že se například nástřihy dělají rutinně, že personál skáče rodiče po břiše, nekomunikuje s ní a rodička tak neví, co se děje s jejím tělem a podobně. Porod je přirozená věc, která u někoho trvá kratší a u někoho delší dobu. Fakt, že lékařskému personálu zrovna končí směna, není důvod, aby ho nepřirozeně urychlovali.

Jako malé vám diagnostikovali ADHD. Jak se na to tehdy přišlo?

Podle paní učitelky jsem v první třídě nevykazovala známky klasické žákyně, protože jsem se třeba uprostřed hodiny zvedla a šla k oknu, na kterém seděl pták. Pozvala si mamku do školy a řekla jí, že jsem nevzdělatelná a nevychovatelná a že by mě měla poslat do zvláštní školy. Vyšetřil mě psycholog a zjistil, že mám ADHD, dyskalkulii a dysortografii. Celé studium mě provázely problémy se čtením a psaním a matematika pro mě byla peklo. Naštěstí se maminka vzepřela a odmítla mě do zvláštní školy dát.

A vy jste mohla vystudovat vysokou školu. Jak vzpomínáte na UPCE?

Univerzitu Pardubice mám strašně ráda. Stále sleduju, co se na ní děje, a jsem v kontaktu s některými vyučujícími. Studovala jsem střední zemědělskou školu, a pak jsem šla na stejný obor i na výšce. Jenže jsem brzy zjistila, že to není ono. Kamarádka mi pak začala vyprávět o UPCE a já jsem na stránkách našla obor Historicko-literární studia, který mě hned zaujal. Nakonec mě nenadchl jen obor, ale i vyučující, kteří byli skvělí. Na UPCE mi vyhovovala malá komunita, díky které jsme k sobě všichni měli mnohem blíž. Věděla jsem, že můžu za vyučujícími přijít a oni mi pomohou cokoli vyřešit. Navíc mi škola umožnila jet na Erasmus.

Kam jste vyrazila?

Byla jsem první z našich studentů, kdo si vybral Budapešť. Všichni se hlásili k moři, třeba do Španělska, Portugalska nebo na Kypr. Většinou tam ale vzali jen ty nejlepší. Já se v té době ale učila angličtinu teprve deset měsíců. Proto jsem vybrala Budapešť, o kterou nebyl takový zájem, a nějakým zázrakem jsem udělala zkoušky a odjela. Věděla, že v Budapešti se jinak než anglicky nedomluví, a potřebovala jsem si na sebe ušít ten pomyslný bič, aby mě to donutilo angličtinu dohnat.

A vše dopadlo dobře?

Nakonec jsem to v pohodě zvládla. Nelituji ani přesto, že jsem pak měla hodně zkoušek najednou.

Tento text najdete v exkluzivním vydání časopisu Univerzity Pardubice MY UPCE, v tištěné i on-line podobě.

<https://www.upce.cz/bez-trestu-nasilnici-mezi-nami>